

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างและพัฒนาแบบวัดความมีระเบียบวินัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเสนอในหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายของระเบียบวินัย
2. ประเภทของระเบียบวินัย
3. ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ
4. ระดับขั้นพัฒนาของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ
5. การกำหนดคุณลักษณะที่ใช้ในการประเมิน
6. การวัดผลกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของระเบียบวินัย

ระเบียบวินัย หรือวินัย (Discipline) มีผู้ให้ความหมายคำว่า "ระเบียบวินัย" หรือ "วินัย" ไว้ต่าง ๆ กัน คือ

1. แบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2527) (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2530) (พจนานุกรม, 2530)
2. ความสามารถในการควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสิ่งที่ตนเองตั้งใจไว้หรือตามกฎหมายของสังคม (ชวลิต โพธิ์นคร)
3. เป็นสิ่งที่ช่วยแนะแนวความประพฤติของเด็ก (นวลศิริ เปาโรหิตย์และคนอื่นๆ, 2515)
4. การปฏิบัติตามสิ่งที่ถือว่าสมควรจะกระทำ ถึงแม้ว่าจะไม่กำหนดไว้เป็นระเบียบกฎหมายก็ตาม (ปิ่น มาลากุล)

5. การงดเว้นไม่กระทำความผิดหรือความชั่วต่าง ๆ โดยเกรงกลัวการลงโทษ ภายนอก (สุตฺใจ เหล่าสุนทร, 2517)

6. ข้อห้าม ข้อบังคับ คำสั่ง กฎหมาย กฎ กติกา ระเบียบ ที่สังคมหรือ ครูอาจารย์และนักเรียนร่วมกันวางไว้เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ (ศุภนิศย์ วัฒนธาดา, 2518) (ประศินันท์ อุปรนัย, 2518) (ภิญญู สาธรร, 2523) (พนัส หันนาศินทร์, 2524) (ธีรฤติ ประทุมพรรัตน์, 2526) (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2527) (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2528)

ประเภทของระเบียบวินัย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529) ได้กล่าวถึง การปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมพื้นฐานการมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ไว้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การมีระเบียบวินัยในการศึกษาเล่าเรียน
2. การมีระเบียบวินัยในสังคม
3. การมีระเบียบวินัยที่อยู่อาศัย

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม (2515) ศุภนิศย์ วัฒนธาดา (2518) ได้ แบ่งวินัยออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. วินัยในตนเอง คือกระบวนการควบคุมความประพฤติของตนเอง โดยตนเอง เป็นผู้แนะนำตนเองให้ประพฤติในทางที่ดี เกิดจากจิตใจ รู้สึกผิดชอบชั่วดีของแต่ละบุคคล
2. วินัยในหมู่คณะ คือ การใช้ระเบียบข้อบังคับเป็นเครื่องมือรักษาความเป็น ระเบียบเรียบร้อย ซึ่งเกิดจากอำนาจภายนอกมาบังคับ

ชาญชัย อินทรประวัติ (2521) พนัส หันนาศินทร์ (2524) และหวน พิณรุพันธ์ (2528) กล่าวถึงวินัยและประเภทของวินัยนักเรียนไว้ตรงกันว่ามี 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ประเภทเฉียบขาด วินัยประเภทนี้มีลักษณะคล้ายวินัยทหาร ขัดห้ามหรือข้อบังคับต่าง ๆ กำหนดขึ้นจากครูอาจารย์ โดยเชื่อว่าเป็นความประพฤติมาตรฐานที่นักเรียนต้องประพฤติปฏิบัติตาม จะได้นิสัยดีและประพฤติดีติดตัวไปภายหน้า นักเรียนจะเห็นด้วยหรือไม่ มีข้อสิ่งสำคัญ หากฝ่าฝืนจะมีโทษ

2. ประเภทสอดคล้องกับความรู้สึกรู้ใจของนักเรียน วินัยประเภทนี้กำหนดขึ้นตามความรู้สึกรู้ใจและความสนใจของนักเรียน โดยครูอาจารย์เชื่อว่าถ้านักเรียนประพฤติไปตามที่ตนรู้สึกและสนใจแล้วจะไม่เกิดปัญหา คือ ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติสูง การค้นหาความรู้สึกและความสนใจของนักเรียนมาประกอบการกำหนดวินัยนักเรียน จึงเป็นเรื่องสำคัญแม้จะไม่นำเอาความรู้สึกทั้งหมดของนักเรียนมากำหนดก็ตาม ครูอาจารย์เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมในการกำหนดวินัยนักเรียนที่ตนต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเชื่อว่าจะแก้ปัญหามากกว่า

3. ประเภทสอดคล้องตามความต้องการของนักเรียน วินัยประเภทนี้เกิดจากความรับผิดชอบของนักเรียนและด้วยเกียรติของนักเรียนเอง ซึ่งครูอาจารย์เชื่อว่า วินัยจะมีคุณค่าถ้านักเรียนได้กำหนดความประพฤติที่เขาเชื่อว่า กระทำแล้วจะช่วยให้ตนเองเป็นคนดี มีความรู้สึกเป็นเกียรติและรับผิดชอบในการประพฤติปฏิบัติตนสูง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงประเภทของระเบียบวินัยไว้ในเอกสารเสริมความรู้สำหรับครู กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย จริยศึกษา (2528) ดังนี้

1. ระเบียบวินัยภายนอก ได้แก่
 - 1.1 การรักษาระเบียบวินัยในการบริโภค
 - 1.2 การรักษาระเบียบวินัยในการอุปโภค
 - 1.3 การรักษาระเบียบวินัยต่อสถานที่
 - 1.4 การรักษาระเบียบวินัยในการปกครอง
2. รักษาระเบียบวินัยภายใน ได้แก่
 - 2.1 ระเบียบทางที่
 - 2.2 ระเบียบกิริยา
 - 2.3 ระเบียบวาจา
 - 2.4 ระเบียบใจ

จากความหมายและประเภทของวินัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวโดยรวมได้ว่าระเบียบวินัย คือแบบแผน กฎเกณฑ์ ที่กำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติ **คนที่ระเบียบวินัย** เป็นคนที่สามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนได้ตามแบบแผนกฎเกณฑ์ ข้อบังคับของสังคมนั้นได้ โดยอาจจะใช้กฎเกณฑ์ ข้อบังคับเป็นเครื่องกำหนดให้ทำตาม ซึ่งเรียกว่าเป็นระเบียบวินัยภายนอก หรืออาจจะปฏิบัติเพราะตระหนักถึงความถูกต้องเหมาะสมสิ่งงามด้วยตัวของตัวเอง แม้บางอย่างจะไม่ได้กำหนดไว้เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับก็ตาม ซึ่งเรียกว่ามีวินัยในตนเอง

ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ

พฤติกรรมด้านคุณลักษณะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ (วัลลภ กันทรพัญ์, ไทย ทิพย์สุวรรณกุล, 2530)

1. เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์หรือความรู้สึก (Feeling/Emotion) การแสดงออกของพฤติกรรมนี้มีอยู่ในทุก ๆ คน และอาจเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วตามเงื่อนไขหรือสถานการณ์แวดล้อม พฤติกรรมที่แสดงออกมีทั้งเป็นธรรมชาติหรือเป็นการเสแสร้งตามเจตนาของผู้แสดง ดังนั้นในการประเมินหรือสังเกตพฤติกรรมของบุคคลในด้านนี้ จะต้องพยายามประเมินเฉพาะพฤติกรรมที่แสดงออกจริง ๆ ตามธรรมชาติ เท่านั้น
2. เป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Typical) บุคคลแต่ละคนจะมีลักษณะการแสดงออกของพฤติกรรมเฉพาะตัว ไม่อาจลอกเลียนหรือถ่ายทอดสู่กันได้ง่าย ๆ และเมื่อบุคคลพัฒนาไปจนถึงขั้นสูงสุดของการพัฒนาแล้ว จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจะเปลี่ยนแปลงในเวลาอันสั้น เพราะได้กลายเป็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้นไปแล้ว การจะตัดสินความถูกต้องหรือผิดของพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งนั้น จะไม่สามารถทำได้ในทันที นอกจากจะตัดสินโดยใช้ **เกณฑ์ปกติหรือมาตรฐานของกลุ่มสังคม** ที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อหาข้อสรุปว่าการแสดงพฤติกรรมนั้นเป็นที่พึงปรารถนาในสังคมหรือไม่เท่านั้น เมื่อสังคมเปลี่ยนไปหรือต่างสังคมกันเกณฑ์ปกติหรือมาตรฐานย่อมเปลี่ยนไป ผลการตัดสินว่าเป็นพฤติกรรมที่พึงปรารถนาหรือไม่ ก็อาจเปลี่ยนไปได้เช่นกัน

3. เป็นพฤติกรรมที่มีทิศทางของการแสดงออก (Direction) ทิศทางของการแสดงออกของพฤติกรรมมีสองทาง คือ พฤติกรรมทิศทางบวก เช่น รัก ขยัน ซื่อสัตย์ ฯลฯ และพฤติกรรมทิศทางลบ เช่น เกลียศ ขี้เกียจ คดโกง ฯลฯ โดยทั่วไปพฤติกรรมทิศทางบวกจะเป็นที่พึงปรารถนามากกว่าพฤติกรรมทิศทางลบ แต่ในบางครั้งสังคมก็ต้องการพฤติกรรมทิศทางลบ เช่น เกลียศอบายมุข ไม่ชอบเที่ยวเตร่ รังเกียจความสกปรก เป็นต้น

4. เป็นพฤติกรรมที่มีระดับความเข้ม (Intensity) พฤติกรรมของบุคคลอาจแตกต่างกันได้ตามระดับความเข้ม เช่น รักมาก รักน้อย ขยันมาก ขยันน้อย ซื่อสัตย์มาก ซื่อสัตย์น้อย เมตตามาก เมตตาน้อย ดังนั้น แม้ว่าบุคคล 2 คน จะมีความรู้สึกหรืออารมณ์ในขณะใดขณะหนึ่งเหมือนกันหรือมีลักษณะประจำตัวเช่นเดียวกัน ก็อาจแตกต่างกันในด้านระดับความเข้มของอารมณ์ ลักษณะเช่นนี้เปรียบได้กับพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิด ที่มีรูปร่างน้อย เข้าใจมาก เข้าใจน้อย

5. เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยมีเป้า (Target) บุคคลจะเกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ขึ้นมาลอย ๆ ไม่ได้จะต้องมีเป้าเสมอ เป้านี้อาจเป็นคนหรือสัตว์หรือสิ่งของหรือสภาวะใด ๆ ก็ได้ เช่น บุคคลจะเกิดอารมณ์รัก เกิดความขยัน เกิดความขี้เกียจขึ้นมาลอย ๆ ไม่ได้จะต้องมีเป้า เช่น รักเพื่อน รักคู่รัก ขยันทำงานบ้าน ขยันเรียน ขี้เกียจดูหนังสือ และเมื่อเปลี่ยนเป้าแล้วความรู้สึกหรืออารมณ์นั้นอาจจะเปลี่ยนได้ทั้งทิศทางหรือความเข้ม เช่น รักเพื่อนถ้าเปลี่ยนจากเพื่อนคนหนึ่งเป็นอีกคนหนึ่งอาจเปลี่ยนจากรักมากเป็นรักน้อย หรือแม้แต่จะเปลี่ยนจากรักเป็นเกลียดก็ได้

จากลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังกล่าวข้างต้น ทำให้พฤติกรรมด้านความรู้สึก มีความแตกต่างจากพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิดเป็นอย่างมาก และนอกจากนี้ยังมีผลทำให้แนวทางพัฒนาและประเมินพฤติกรรมด้านนี้แตกต่างกับพฤติกรรมด้านความรู้ ความคิดไปด้วย

ระดับขั้นของการพัฒนาของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ

ระดับขั้นพัฒนาของพฤติกรรมด้านความรู้สึกหรือด้านคุณลักษณะ มี 5 ขั้นด้วยกัน คือ (Benjamin S. Bloom และคณะ, 1964)

1. **ขั้นรับรู้ (Receiving)** จัดเป็นพัฒนาการขั้นแรกในด้านนี้ เป็นขั้นที่ผู้เรียน ตื่นตัวรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มาปรากฏหรือมากระทบต่อประสาทสัมผัสของเขา เขาจะเริ่มมีความตั้งใจรับรู้สิ่งเร้าที่แน่นอนเฉพาะอย่าง สามารถเก็บเรื่องราวต่าง ๆ ได้ถูกต้องและเพียงพอ ซึ่งแบ่งออกเป็นขั้นย่อยๆ ดังนี้

1.1 **ขั้นรับรู้ตัว** ได้แก่ การตั้งข้อสังเกต รับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้าที่มากกระทบ เช่น รับรู้ความแตกต่างของภาพ เสียง รูปร่าง เหตุการณ์ต่าง ๆ

1.2 **ขั้นตั้งใจรับ** ได้แก่ การมีความตั้งใจฝึกฝนต่อสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง เริ่มสะสมความรู้หรือประสบการณ์ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้นแล้วนำมารวมกัน หรือยอมรับเพื่อปฏิบัติ

1.3 **ขั้นเลือกสรรสิ่งที่รับมา** ได้แก่ การเลือกรับเฉพาะอย่าง สนใจอ่านเฉพาะเรื่อง หรือเลือกตอบคำถามเฉพาะบางคำถาม

2. **ขั้นตอบสนอง (Responding)** เป็นพัฒนาการขั้นสูงขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง ในขั้นนี้ผู้เรียนจะไม่เพียงรับรู้สิ่งเร้าเฉย ๆ แต่จะเริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น เป็นความปรารถนาที่ผู้เรียนจะนำตนเองเข้าไปผูกพันกับเรื่องราวกิจกรรมต่าง ๆ ในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย ๆ คือ

2.1 **ขั้นยินยอมในการตอบสนอง** ขั้นนี้เป็นขั้นยอมทำตามแต่ก็มีได้ด้วยความปรารถนามากนัก เขาตอบสนองแต่ไม่ยอมรับอย่างเต็มที่ว่ามีเจตจำนงที่จะต้องทำเช่นนั้น นั่นคือเป็นการยินยอมปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่ได้รับรู้มา เป็นการยอมรับในสิ่งที่เขาได้รับรู้มา

2.2 **ขั้นตั้งใจตอบสนอง** เป็นขั้นที่ผู้เรียนยอมรับที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างสมัครใจ อย่างอาสาที่จะแสดงออกมามีใช่เป็นเพราะกลัวการถูกทำโทษในรูปแบบใด ๆ แต่เป็นความตั้งใจกระทำของเขาเอง ความรู้สึกต้านทานหรือแสดงออกอย่างไม่ตั้งใจจะถูกแทนที่ด้วยการเลือกที่จะแสดงออก เลือกที่จะทำด้วยตัวของเขาเอง

2.3 **ขั้นพึงพอใจตอบสนอง** ขั้นนี้มีส่วนประกอบเพิ่มขึ้นจากขั้นตั้งใจตอบสนอง กล่าวคือ เป็นการตอบสนองอย่างเต็มใจ พึงพอใจ เกิดความเพลิดเพลิน มีความสุขสนุกสนาน ในการตอบสนองด้วย

3. **ขั้นเห็นคุณค่า (Valuing)** ขั้นตอนนี้เป็นการรับรู้ที่ผู้เรียนมีการประเมินเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับและตอบสนองในสภาพการณ์ต่างๆ นั่นคือผู้เรียนเริ่มเห็นคุณประโยชน์ของสิ่งที่เขาได้รับรู้และสิ่งที่เขาตอบสนองแล้ว ไม่ใช่เพียงแต่รับรู้หรือตอบสนองไปตามกฎเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติที่รับมาเฉย ๆ จะเริ่มยอมรับว่าสิ่งที่เขาได้รับมาสิ่งใดมีค่า มีความหมายต่อเขา และสิ่งใดไม่มีค่าไม่มีความหมายต่อเขา ในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย ๆ คือ

3.1 **ขั้นยอมรับคุณค่า** คือการสนองตอบให้คุณค่าอย่างสม่ำเสมอต่อสิ่งของวัตถุหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ ซ้ำ ๆ ในทิศทางเดียวกัน เพิ่มจำนวนความถี่ความเฉพาะเจาะจงสูงขึ้น แม้ว่าจะไม่ถาวรก็ตาม

3.2 **ขั้นชื่นชมในคุณค่า** ในระดับนี้หมายถึงการแสดงความรู้สึกภายในที่ลึกซึ้งในเรื่องคุณค่านั้น ๆ คือไม่เพียงแต่ยอมรับแต่ยังเลยไปถึงการตั้งใจแสดงออกที่จะชักจูงช่วยเหลือ สนับสนุน ร่วมผูกพันกันอีกด้วย

3.3 **ขั้นยอมรับคุณค่าอย่างเชื่อมั่น** การยอมรับในระดับนี้มีความแน่นอน จึงเกิดจากศรัทธา ยึดมั่นในเรื่องราวและความเรียงนั้นว่า ควรจะทำตามและพยายามหาโอกาสแสดงออก หว่านล้อม โต้แย้ง พยายามทำให้คนอื่นเปลี่ยนใจ เห็นด้วยและทำตามอย่างจริงจัง

4. **ขั้นการจัดระบบ (Organizing)** เมื่อผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะมาถึงขั้นนี้หมายความว่า เขาจะพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เขายอมรับและเห็นคุณค่านั้น เขาจะพยายามพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม ที่เขาเห็นคุณค่าหลายอย่าง

พร้อม ๆ กัน แล้วจัดคุณค่าต่างๆเหล่านั้นเข้าเป็นระบบ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่า เข้าด้วยกัน หากจุดเด่น จุดรวม ของคุณค่าที่รับมา ในขั้นนี้แบ่งย่อยเป็น 2 ชั้น ดังนี้

4.1 สร้างความคิดรวบยอดของคุณค่า คือมีการสรุปรวบยอดระหว่างคุณค่า ของเรื่องราวต่าง ๆ ที่เชื่อถือเข้าด้วยกันในลักษณะนามธรรม หรือสร้างมโนทัศน์เพิ่มเติม เปรียบเทียบผสมผสาน ระหว่างสิ่งที่ยึดถือเชื่อถือเก่าและสิ่งใหม่ ๆ ที่กำลังจะยึดถือต่อไป

4.2 จัดเรียงเรียงระบบคุณค่า เป็นการจัดเรียงลำดับให้สัมพันธ์ผสมผสาน สมดุลย์และกลมกลืนกัน นั่นคือเขาจะพยายามชี้หน้าหนักค่านิยมต่าง ๆ ที่เขายอมรับ จัดลำดับ สร้างแผน สร้างกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับสิ่งที่เขายอมรับ แล้วนำไปใช้กับตัวเองหรือพยายาม ชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับระบบนั้น

5. **ขั้นสร้างลักษณะนิสัย** (Characterization by a Value or Value Complex) เป็นพัฒนาการขั้นที่สูงต่อจากขั้นจัดระบบ เกิดจากการที่ผู้เรียนได้จัดระบบสำหรับ ตัวเองเข้ารูปเข้ารอยแล้ว เขาก็จะยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วปฏิบัติหรือยึดถือ ต่อไปจนเกิดเป็นการแสดงออกอย่างเคยชิน หมายความว่าเมื่อใดก็ตามที่เขาอยู่ในสถานการณ์ ที่ต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เขาก็จะแสดงออกตอบสนองในรูปแบบที่คงเส้นคงวา จนจัดได้ว่า เป็นลักษณะประจำตัวของเขาในที่สุด ในขั้นนี้แบ่งเป็น 2 ชั้นย่อย คือ

5.1 **ขั้นสร้างข้อสรุป** ได้แก่ การพยายามปรับปรุงระบบที่เขาพยายามจัด จนอยู่ในขั้นสมบูรณ์ในตัวเอง คือการพยายามปรับพฤติกรรมของตนเองให้สมบูรณ์พร้อมตาม แนวหรือระบบที่ตนเองต้องการ

5.2 **ขั้นสร้างกิจนิสัย** ได้แก่ การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอจนได้รับการยอมรับจากวงกว้างหรือหมู่คณะว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเขา ซึ่งเป็นเครื่องแสดงว่า ได้เกิดคุณลักษณะเฉพาะนั้น ๆ ในตัวของเขาเองแล้ว

พัฒนาการด้านคุณลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะใช้เวลาพัฒนาเป็นระยะเวลานานกว่า ด้านความรู้ความคิด และมีข้อจำกัดในเรื่องของวัย วุฒิภาวะทางอารมณ์ และสภาวะแวดล้อม พฤติกรรมด้านนี้ไม่อาจเร่งรัดให้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว แบบการกวดวิชาหรือการเรียนลัดได้

การกำหนดคุณลักษณะในการประเมิน

การกำหนดคุณลักษณะที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนและการประเมินนั้น สามารถพิจารณาได้จากแหล่งสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้ คือ (จิตรียา ไชยศรีพรหม, 2531)

1. จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจะกล่าวถึงคุณลักษณะกว้าง ๆ ของผู้เรียนที่สังคมต้องการ เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ
2. จากจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา ซึ่งจะกล่าวถึงคุณลักษณะที่แต่ละกลุ่มวิชาต้องการเน้นหรือปลูกฝังให้เกิดขึ้นในผู้เรียน เช่น ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
3. จากนโยบายหรือปรัชญาของสถานศึกษา หรือนโยบายของสังคม เช่น ค่านิยมพื้นฐาน 3 ประการ คุณธรรม 4 ประการ
4. จากสภาพปัญหาหรืองานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของบุคคลในสังคม

เมื่อกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการวัดและประเมินได้จาก แหล่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะต้องพิจารณาต่อไปว่าจะวัดคุณลักษณะเหล่านั้นได้อย่างไร ซึ่งการจะวัดคุณลักษณะใด ๆ ได้นั้นผู้วัดต้องให้ความหมายและนิยามคุณลักษณะที่ต้องการวัดอย่างชัดเจน จึงจะสามารถวัดคุณลักษณะนั้นได้

การวัดผลกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

การเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ได้ผลดีนั้นจะต้องสามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) คือ มีความรู้ความเข้าใจว่าสิ่งใดดี สิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดไม่ควรทำสิ่งใดควรงดเว้น ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) คือ มีความพอใจ และมีความสุขที่ได้กระทำสิ่งที่ถูกที่ควร เห็นความสำคัญ และเต็มใจรับเอาค่านิยมมาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติเป็นนิสัย และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือ ความสามารถที่จะลงมือกระทำปฏิบัติด้วยกาย หรือด้วยวาจา ในกิจกรรมต่าง ๆ

การวัดผลตามหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของแผนการสอน แต่จะเน้นเรื่องการสังเกตพฤติกรรม ของนักเรียนมากกว่าลักษณะอื่น ๆ เพราะการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนั้นไม่ได้เน้นเรื่องการทดสอบความรู้ความจำ แต่จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดคุณธรรมขึ้นในจิตใจ (จาเรญ ให้อยู่, 2528)

การวัดผลกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มีหลายลักษณะ ดังนี้

1. ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม โดยสังเกตลักษณะนิสัยจากการทำงานเช่นสังเกต ความรับผิดชอบ ความตั้งใจทำงาน ความขยันหมั่นเพียร สังเกตกระบวนการทำงาน
2. ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ความรู้ที่นักเรียนได้รับ หรือประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ตลอดจนความคิดเห็นทั่ว ๆ ไป
3. ใช้วิธีการตรวจผลงานภาคปฏิบัติ การเรียนศิลปะ ละคร ดนตรีและนาฏศิลป์จะเป็นในเรื่องการปฏิบัติจริง ซึ่งดูได้จากผลการปฏิบัติจริงว่ามีความคิดสร้างสรรค์เพียงไร งานที่ทำสำเร็จหรือไม่ ผลงานพัฒนาการขึ้นไปเพียงไร

เครื่องมือที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยได้แก่(สงบ ลักษณะ, 2528)

1. แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. แบบประเมินตนเอง
3. แบบสอบถามเชิงสถานการณ์

1. แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล (Observation Test)

การสังเกต เป็นเทคนิคสำคัญในการรวบรวมข้อมูลด้านจิตพิสัย (Affective Domain) (รัตนา ศิริพานิช, 2533) ที่อาศัยการพิจารณาพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ด้วยสายตาอย่างเอาใจจดจ่อ การสังเกตช่วยให้ได้ข้อมูลที่ไม่สามารถเก็บรวบรวมได้จากการทดสอบ เช่น การวัดลักษณะนิสัยในการทำงาน เป็นต้น การสังเกตอาจทำได้ทั้งแบบไม่มี

แบบแผน หรืออย่างไม่มีเป็นทางการ ไม่มีการควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ไม่มีการจัดบันทึกพฤติกรรม เช่น การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กในชีวิตประจำวันของพ่อแม่ ครู ผู้ปกครอง หรือเป็นการสังเกตแบบมีแบบแผน หรืออย่างไม่มีเป็นทางการ คือมีการควบคุมเวลา สถานการณ์ มีการจัดบันทึกพฤติกรรมไว้ จึงทำให้การสังเกตอย่างมีแบบแผนมีคุณค่ามากกว่า การสังเกตโดยไม่มีแบบแผน

การสังเกตเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการจะต้องมีการวางแผนการสังเกตเป็นอย่างดี ผู้สังเกตควรทำความเข้าใจกับผู้ถูกสังเกตเสียก่อน เพราะถ้าเป็นคนแปลกหน้าผู้ถูกสังเกตอาจไม่แสดงพฤติกรรมที่แท้จริง ในการสังเกตไม่ควรให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว และจะต้องมีการบันทึกพฤติกรรมอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงทันทีที่สิ้นสุดการสังเกตในแต่ละครั้ง ไม่ควรจัดบันทึกในขณะที่สังเกต เพราะอาจทำให้ผลการสังเกตเห็นพฤติกรรมบางอย่างไป

ข้อดีของการสังเกต (รุจิรุ กุสสาระ, 2526)

1. ทำให้ได้ข้อมูลจากผู้ถูกสังเกตไม่ได้บอกให้ฟัง เพราะคิดว่าไม่สำคัญ หรือเพราะเห็นเป็นของธรรมดา
2. ทำให้ได้ข้อมูลจากผู้ถูกสังเกตไม่ได้มีใจเสาะให้ฟัง ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่แน่ใจในข้อเท็จจริง หรือเพราะกลัวว่าถ้าบอกแล้วอาจเป็นภัยต่อตนเอง หรือผิดกฎเกณฑ์ข้อบังคับ
3. ทำให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นหลักฐานสนับสนุนหรือขัดแย้งในเรื่องเดียวกันกับที่ได้รับมาโดยวิธีอื่น เช่น จากการสัมภาษณ์ หรือจากการใช้แบบสอบถาม
4. ช่วยให้ผู้สามารถเก็บข้อมูลจากตัวผู้ถูกสังเกตได้ทันที โดยไม่ต้องรับฟังข้อมูลจากที่อื่น ๆ ที่บอกเล่าต่อ ๆ กันมา อาจทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนได้
5. เป็นวิธีการที่สามารถศึกษาพฤติกรรมของเด็กได้ตามสถานการณ์ที่ต้องการ
6. สามารถบันทึกพฤติกรรมได้ทันทีในขณะที่เกิดขึ้น เพราะพฤติกรรมบางอย่างอาจถูกละทิ้งหรือหลงลืม เมื่อมีการตอบสนองขณะใช้วิธีสัมภาษณ์หรือตอบแบบสอบถาม
7. ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าข้อมูลที่ได้ถูกต้องอย่างแท้จริง เพราะเป็นข้อมูลที่ได้มาโดยตรง

ข้อเสียของการสังเกต (รัตนา ศิริพานิช, 2533)

1. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตอาจผิดพลาด ถ้าผู้สังเกตไม่ตั้งใจจริง
2. ความลำเอียง ความพอใจ หรือไม่พอใจเป็นส่วนตัวมักทำให้การบันทึกข้อมูลจากการสังเกตคลาดเคลื่อนได้
3. พฤติกรรมที่เกิดขึ้น ถ้าสังเกตเห็นได้เพียงครั้งเดียว ถือเป็นเพียงหนึ่งเท่านั้น การนำไปแปลผลอาจคลาดเคลื่อนได้

การสังเกตที่ถูกต้องนั้น จำเป็นจะต้องมีการบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกการสังเกตมีหลายชนิด เช่น

1. แบบสำรวจรายการ (Check list) เป็นเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบการเกิดพฤติกรรมหรือการกระทำตามรายการที่กำหนด โดยผู้สังเกตจะต้องบันทึกผลการสังเกตเป็นทางใดทางหนึ่งในสองทางเลือกที่รับกับข้อความที่เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำ เช่น เกิด-ไม่เกิด มี-ไม่มี จริง-ไม่จริง เท่านั้น ไม่แสดงผลออกมาในลักษณะของความเข้มหรือความรุนแรงของพฤติกรรมนั้น ๆ

แบบสำรวจรายการประกอบด้วยรายการพฤติกรรมหรือการกระทำที่ต้องการตรวจสอบ ซึ่งจะต้องเขียนให้สั้นกะทัดรัด ได้รับความชัดเจน และควรหลีกเลี่ยงข้อความที่เป็นประโยคปฏิเสธ ลักษณะของแบบสำรวจรายการมีรูปแบบโดยทั่วไป ดังตัวอย่างข้างล่างนี้ แต่อาจปรับให้ง่ายและสะดวกแก่การนำไปใช้และตรงตามจุดประสงค์ (ธีรยุทธ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, 2527)

ตัวอย่างแบบสำรวจ

พฤติกรรมหรือการกระทำที่ต้องการตรวจสอบ	มี ใช่ จริง ฯลฯ	ไม่มี ไม่ใช่ ไม่จริง ฯลฯ	หมายเหตุ

วิธีสร้างแบบสำรวจรายการ

1. ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เข้าใจ
2. กำหนดพฤติกรรมหรือการกระทำที่ต้องการวัดให้ชัดเจน
3. เขียนรายการพฤติกรรมหรือการกระทำหรือคุณลักษณะที่ต้องการวัดเรียงตามลำดับไว้แล้วกำหนดทางเลือกที่จะให้ตอบให้สอดคล้องกับพฤติกรรมหรือการกระทำ หรือคุณลักษณะที่ต้องการวัด

4. เขียนคำชี้แจงหรือคำสั่งในการใช้

เกณฑ์ในการวัดพฤติกรรมโดยใช้แบบสำรวจรายการ

เนื่องจากการใช้แบบสำรวจรายการมีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า พฤติกรรมหรือการกระทำที่กำหนดไว้เกิดขึ้นหรือไม่ ดังนั้นการกำหนดเกณฑ์ยอมรับการเกิดพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้ถูกสังเกตจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งอาจกำหนดได้ดังนี้

กำหนดเป็นภาษา เช่น กำหนดไว้ว่า ถ้าผู้ถูกสังเกตปฏิบัติไม่ได้ หรือปฏิบัติได้ในระดับต่ำ ถือว่าไม่ผ่าน ถ้าปฏิบัติได้ค่อนข้างสมบูรณ์ถือว่า ผ่าน ในพฤติกรรมนั้น แล้วจึงนำไปสรุปผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน

กำหนดเป็นคะแนน เช่น ถ้าปฏิบัติไม่ได้ให้ 0 คะแนน ถ้าปฏิบัติได้ปานกลางให้ 1/2 คะแนน ถ้าปฏิบัติได้ดีและสมบูรณ์ให้ 1 คะแนน แล้วนำคะแนนแต่ละรายการพฤติกรรมมารวมกัน เพื่อตัดสินว่าผ่านหรือไม่ผ่าน (ธีรยุทธ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, 2527)

2. แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต พฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตทั้งเป็นกลุ่ม หรือเป็นรายบุคคลตามจุดประสงค์ของผู้ใช้ หรืออาจให้บุคคลประเมินพฤติกรรมของตนเองก็ได้มาตราส่วนประมาณค่าแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ แบบตัวเลข และแบบบรรยาย

แบบตัวเลข (Numerical rating scale) เป็นมาตราส่วนประมาณค่าที่ใช้ตัวเลขบอกระดับคุณภาพของพฤติกรรมที่สังเกต ตั้งแต่สูงสุดจนถึงต่ำสุด อาจแบ่งระดับของพฤติกรรมออกเป็น 3, 5, 7 ระดับก็ได้

ตัวอย่างมาตราส่วนประมาณค่าแบบตัวเลข จากเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

รายการพฤติกรรม	การจัดอันดับ				
1. ความตั้งใจในการทำงาน	5	4	3	2	1
2. ความคล่องแคล่วในขณะปฏิบัติงาน	5	4	3	2	1
3. ความอดุสาหะพากเพียรและความอดทน	5	4	3	2	1
4. การยอมรับฟังคำติ-ชมในการทำงาน	5	4	3	2	1
5. การปรับปรุงแก้ไขเมื่อทำผิดพลาด	5	4	3	2	1

เกณฑ์การวัด 1 ยังใช้ไม่ได้ 2 ยังต้องปรับปรุง 3 พอใช้
4 ดี 5 ดีมาก

แบบบรรยาย (Descriptive rating scale) มาตราส่วนประมาณค่าแบบนี้เป็นการบรรยายระดับคุณภาพของพฤติกรรม หรือการกระทำในรูปของ ความเข้ม ความถี่ ความมากน้อยของพฤติกรรม แล้วบันทึกลงที่ระดับนั้น ๆ อาจทำเป็นแบบเลือกตอบ หรืออาจใช้เป็นเส้นภาพแสดงคุณภาพของพฤติกรรมก็ได้

ตัวอย่างมาตราส่วนประมาณค่าแบบบรรยาย "การแบ่งอุปกรณ์การเรียนให้เพื่อนเมื่อเพื่อนสิ้นนามา" (ธีรยุทธ์ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, 2527)

รายการพฤติกรรม	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เฉยๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. การทำให้เพื่อนยิ้มแย้มกลายเป็นการสร้าง นิสัยไม่ดีให้เพื่อน 2. เพื่อนที่ดีย่อมไม่นำให้เพื่อนยิ้มของบออย่า ฯลฯ					

หลักในการสร้างมาตราส่วนประมาณค่า

1. คุณลักษณะที่จะนำมาประเมินค่าต้องชัดเจนแน่นอน ซึ่งผู้ประเมินควรจะได้ทำ
ความตกลงในการวัดค่านิยามพฤติกรรมเหล่านั้นเสียก่อน
2. คุณลักษณะที่จะนำมาประเมินค่า ควรเป็นลักษณะที่สามารถสังเกตเห็นได้อย่าง
แจ่มชัดและอย่างอัตโนมัติ ซึ่งจะทำให้เกิดข้อตกลงอย่างชัดเจนในสิ่งที่จะประเมิน
3. ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบประเมินค่าขึ้นอยู่กับว่า ผู้ประเมินรู้จัก
ผู้ถูกประเมินมากน้อยเพียงใด ดังนั้นในการประเมินจึงไม่ควรให้ผู้ที่ไม่รู้จักผู้ถูกประเมิน เป็น
ผู้ประเมิน เพราะอาจเกิดความผิดพลาดได้
4. ถ้าจะให้ทำการประเมินค่าถูกต้องและแน่นอน ควรกระทำโดยบุคคลหลายคน
5. การประเมินค่าควรให้มาตราประมาณค่าทุกระดับมีประโยชน์ต่อการรู้จักผู้ถูก
ประเมินมากขึ้น

วิธีการสร้างมาตราส่วนประมาณค่า (เขาวดี วิบูลย์ศรี, 2525)

ตอนที่ 1 การสร้างข้อกระทง (Item) หรือคำถาม

ก่อนดำเนินการสร้างข้อกระทงสำหรับวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยนั้น ผู้สร้างจำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดให้ชัดเจนเสียก่อนว่าต้องการวัดพฤติกรรมในด้านใดของใคร และต่อสิ่งใด เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับพิจารณาการสร้างข้อความและเลือกใช้ให้เหมาะสม

ขั้นตอนการสร้างข้อกระทง

ขั้นที่ 1 พิจารณาเรื่องที่จะวัดทั้งทางด้านทฤษฎีหรือจากพฤติกรรมที่สังเกตได้ แล้วกำหนดเป็นตัวแปรใหญ่ ๆ หรือองค์ประกอบ เพื่อเป็นแนวทางการสร้างข้อกระทงให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการวัด ในการกำหนดองค์ประกอบของเรื่องที่วัดนั้น ผู้สร้างแบบวัดจำเป็นต้องต้องทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรืออาจจะใช้คำถามปลายเปิด เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มต่าง ๆ มาสรุปเป็นองค์ประกอบของสิ่งที่ต้องการวัด

ขั้นที่ 2 เมื่อทราบองค์ประกอบของเรื่องที่จะวัดแล้ว ขั้นต่อไปคือ กำหนดคำนิยาม (Definition) ให้กับองค์ประกอบนั้น ๆ

ขั้นที่ 3 เขียนข้อกระทง (ข้อความ) ขึ้นครอบคลุมคำนิยามที่กำหนดในรูปพฤติกรรมที่ต้องการ และข้อกระทงที่สร้างขึ้นนั้นควรมีทั้งลักษณะเชิงบวก (Positive) และลักษณะเชิงลบ (Negative) โดยมีสัดส่วนของจำนวนข้อใกล้เคียงกันเท่าที่จะสร้างได้ นอกจากนี้ข้อกระทงที่สร้างจะต้องพิจารณาถึงลักษณะต่อไปนี้

1. ข้อความที่ถามควรเป็นในรูปความคิดเห็นที่อธิบายกันได้ ไม่ควรเป็นข้อความที่ถามข้อเท็จจริง ผู้ตอบไม่สามารถจำแนกความเห็นได้
2. ข้อความที่ถามควรมีความแจ่มแจ้ง รัดกุม มีใจความเดียว และตรงประเด็นที่ต้องการวัด พยายามหลีกเลี่ยงในการใช้คำกำกวม หรือคำที่มีความหมายหลายแง่หลายมุม
3. ข้อความที่ถามควรนำไปสู่ผลการตอบที่มีการกระจาย กล่าวคือ มีทั้งสองฝ่ายที่เห็นด้วยกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย เพื่อให้จำแนกพฤติกรรมได้

ตอนที่ 2 การกำหนดคำตอบ (Response)

คำตอบที่แสดงระดับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของผู้ตอบข้อความหรือคำถาม แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ คำตอบประเภทพึงพอใจ (Favourable) หรือประเภทเชิงบวก (Positive) และคำตอบประเภทไม่พึงพอใจ (Unfavourable) หรือประเภทเชิงลบ (Negative) โดยทั่วไปใช้ระดับคำตอบ 5 ระดับ แตกต่างกันไปตามประเภทของข้อความ ดังนี้

ข้อความประเภทเชิงบวก	ข้อความประเภทเชิงลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly agree)	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly disagree)
เห็นด้วย (Agree)	ไม่เห็นด้วย (Disagree)
ตัดสินใจไม่ได้ (Undecided)	ตัดสินใจไม่ได้ (Undecided)
ไม่เห็นด้วย (Disagree)	เห็นด้วย (Agree)
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly disagree)	เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Strongly agree)

จากระดับคำตอบแสดงให้เห็นว่าถ้าข้อความเป็นเชิงบวก เมื่อผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง ก็หมายความว่า มีความเห็นที่ดีต่อสิ่งที่ต้องการวัด ทานองเดียวกัน ถ้าเป็นข้อความเชิงลบผู้ตอบตอบว่าไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ก็คือผู้ตอบมีความเห็นที่ดีต่อสิ่งที่ต้องการวัด และถ้าผู้ตอบตอบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง กับข้อความที่เป็นลบ ย่อมแสดงว่า ผู้ตอบนั้นมีความเห็นที่ไม่ดีต่อสิ่งที่ต้องการวัด

ตอนที่ 3 การให้น้ำหนักคำตอบตามระดับต่าง ๆ

การให้น้ำหนักแก่คำตอบตามระดับต่าง ๆ โดยให้คะแนนตามระดับ สำหรับข้อความคำถามที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

ข้อความประเภทเชิงบวก	คะแนน	ข้อความประเภทเชิงลบ	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วย	4	ไม่เห็นด้วย	4
ตัดสินใจไม่ได้	3	ตัดสินใจไม่ได้	3
ไม่เห็นด้วย	2	เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

การกำหนดน้ำหนักคะแนนต้องเป็นแบบ equal interval scale คือให้แต่ละระดับมีช่วงต่างกันด้วยคะแนนที่เท่ากัน คะแนนรวมที่ได้จากการตอบข้อกระทงทั้งหมด คือคะแนนคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการวัด

2. แบบประเมินพฤติกรรม

เครื่องมือชนิดนี้คล้ายกับแบบมาตราส่วนประมาณค่า แต่เน้นการวัดเชิงเจตคติมากกว่า โดยให้ผู้ตอบเป็นผู้ประเมินตนเองเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้นออกมา เช่น อาจรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เห็นว่าดีหรือไม่ดี (ศักดิ์ สุนทรเสณี, 2531) หรือประเมินเกี่ยวกับการกระทำที่ตนเองปฏิบัติ เช่น ทำเป็นประจำหรือไม่เคยทำ ทำบ้างเป็นบางครั้งบางคราวหรือทำบ่อย ๆ

3. แบบวัดเชิงสถานการณ์ (Situational Test)

ลักษณะแบบวัดเชิงสถานการณ์เป็นชนิดเลือกตอบ ประกอบด้วยคำถามกับคำตอบ ซึ่งคำถามเขียนเป็นสถานการณ์ที่คล้าย หรือเลียนแบบสถานการณ์จริง แล้วให้ผู้ตอบตอบปัญหาจากสถานการณ์นั้นว่า ถ้าสมมุติเขาเป็นบุคคลในสถานการณ์นั้น หรือประสบเหตุการณ์เช่นนั้นจะทำเช่นนั้นหรือไม่ หรือจะเลือกทำอย่างไร หรือมีความรู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์เหล่านั้น ส่วนคำตอบมีให้เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จะเลือกคำตอบใดก็ได้ไม่มีคำตอบถูก คำตอบผิด

วิธีการสร้างแบบวัดเชิงสถานการณ์ (กมล ภูประเสริฐ, 2532)

1. เลือกสถานการณ์ โดยพิจารณาว่าพฤติกรรมที่ต้องการวัดนั้น นักเรียนจะแสดงออกมาในสถานการณ์อะไรบ้าง

2. แต่งสถานการณ์ โดยนำสถานการณ์ที่เลือกมาแต่งเติมให้เป็นเรื่องราวที่บุคคลในสถานการณ์นั้นปฏิบัติคล้ายตามหรือขัดแย้งกับจริยธรรม แล้วถามถึงความคิดเห็นของนักเรียนต่อตัวเลือกที่กำหนดให้

3. แต่งตัวเลือก โดยให้ตัวเลือกเป็นข้อความที่แสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่สะท้อนถึงพฤติกรรมในแต่ละขั้นของความรู้สึก คือ ขั้นรับรู้ ขั้นตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่าซึ่งลักษณะสำคัญของพฤติกรรมในแต่ละขั้นมีดังนี้

ขั้นของความรู้สึก	ข้อความที่แสดงถึงพฤติกรรม
1. ขั้นรับ	<ol style="list-style-type: none"> 1. แสดงความสนใจต่อสิ่งของ ความคิด พฤติกรรม เรื่องราว 2. กล่าวถึงการแยกแยะความแตกต่างของสิ่งของ ความคิด พฤติกรรม และเรื่องราว 3. กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของสิ่งของ ความคิด พฤติกรรม และเรื่องราว (ทั้งสิ่งของ ความคิด พฤติกรรมและ เรื่องราว เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่ผูกพันกับคุณลักษณะ อย่างใดอย่างหนึ่ง)
2. ขั้นตอบสนอง	
1) ขั้นตอบสนองตามคำสั่ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระบุถึงการจะปฏิบัติหรือการปฏิบัติตามคำสั่ง คำสอน คำแนะนำ กฎเกณฑ์ บทบาทและหน้าที่ นโยบาย (อันแสดงถึงการเชื่อฟัง หรือคล้ายตาม)
2) ขั้นตั้งใจและพอใจตอบสนอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. กล่าวถึงความตั้งใจปฏิบัติ (หรือจะปฏิบัติ) 2. กล่าวถึงการปฏิบัติด้วยการอาสาสมัคร

ขั้นของความรู้สึก	ข้อความที่แสดงถึงพฤติกรรม
3. ขั้นเห็นคุณค่า	3. กล่าวถึงความพึงพอใจ ความยินดี ความสนุกสนานที่ได้ปฏิบัติ
1) ขั้นยอมรับคุณค่า	1. กล่าวถึงการยอมรับ ความซาบซึ้ง ความชื่นชม ต่อสิ่งของ ความคิด หรือการปฏิบัติ 2. กล่าวแสดงการยกย่อง ชมเชย ต่อการปฏิบัติ 3. กล่าวถึงความพยายามในการปฏิบัติให้บ่อยขึ้น
2) ขั้นแสดงความนิยมและการยึดมั่นในคุณค่าอย่างเปิดเผย	1. กล่าวถึงการสนับสนุน การช่วยเหลือ การเข้าร่วม วิจารณ์ การเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวกับการปฏิบัติที่สอดคล้องกับคุณค่าที่ยึดถือ 2. กล่าวถึงการเข้าร่วมในกลุ่มบุคคลที่มีสิ่งที่ยึดถือคล้ายกัน 3. กล่าวถึงการปฏิบัติด้วยความเชื่อมั่น ความศรัทธาและความซื่อตรงต่อคุณค่าที่ยึดถือ 4. กล่าวถึงการคัดค้านการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับคุณค่า และการปกป้องการปฏิบัติที่ตนเห็นคุณค่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน" โดยวิเคราะห์พฤติกรรมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้วยวิธีการ Critical Incident Technique โดยให้ผู้มีประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัยจำนวน 26 คน เขียนลักษณะของเด็กที่มีวินัยในตนเองแล้วจัดเป็น 4 กลุ่มลักษณะคือ

1. การตั้งใจทำงาน หมายถึง การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสิ้น เช่น การไม่เล่นในเวลาทำงาน
 2. เคารพสิทธิของผู้อื่น หมายถึง การรู้ถึงสิทธิของตนเองไม่หยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต
 3. การตรงต่อเวลา หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆตามเวลาที่กำหนด เช่น การเข้าแถว
 4. การปฏิบัติตนตามระเบียบของห้องเรียน หมายถึง การปฏิบัติตามที่ตกลงกันไว้ในห้องเรียน เช่น การเก็บของเล่นหลังจากเล่นเสร็จทุกครั้ง การทิ้งขยะลงถังขยะ
- คุณภาพของแบบวัดวินัยในตนเอง ตรวจสอบโดยหาค่าความเที่ยงด้วยสูตร KR.20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน ได้เท่ากับ 0.87 ความตรงตามเนื้อหาโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .38-.61

กรุณา กิจขยัน (2517) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอก และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามความมีวินัยแห่งตนซึ่งการสร้างแบบสอบถามฉบับนี้ หาค่าความตรงเชิงโครงสร้างโดยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากแบบวัดความมีวินัยในตนเองกับคะแนนจากแบบสอบถามวัดความรู้สึกรับผิดชอบของวรรณี รักธรรม และคะแนนจากแบบสอบถามวัดความรู้สึกผิดชอบของกาญจนา ควรสุภา ได้ค่าสหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.8312 และ 0.4933 ตามลำดับ ได้สรุปว่าบุคคลที่มีวินัยแห่งตน จะมีคุณลักษณะและพฤติกรรมดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. เชื้อมั่นในตนเอง
3. มีความรู้สึกรับผิดชอบ
4. ไม่กังวลใจ
5. มีความตั้งใจจริง ใจคอมั่นคง
6. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
7. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ มีเหตุผล

8. กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ
9. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และไม่เกรงใจโดยปราศจากเหตุผล
10. มีความอดทน

ดวงใจ เนตรโรจน์ (2527) ได้สร้างแบบวัดบุคลิกภาพด้านความมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 3 โดยผู้วิจัยได้กำหนดบุคลิกภาพด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะ เป็นบุคลิกภาพที่สำคัญของผู้ที่มีวินัยในตนเอง 6 ด้าน คือ การมีความรับผิดชอบ การมีความเชื่อมั่นในตนเอง การมีความตั้งใจ การมีความอดทน การมีลักษณะความเป็นผู้นำ และการมีความซื่อสัตย์ แต่ละด้านมีค่าความเที่ยงเป็น 0.7417, 0.5784, 0.7827, 0.7188, 0.6386 และ 0.7700 ตามลำดับ ส่วนค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.9248

โสภณ รื่นเวทย์ (2528) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมสร้างเสริม วินัยในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามสำหรับครู เกี่ยวกับลักษณะการจัดกิจกรรมสร้างเสริมวินัยในส่วนของครู 4 ด้าน คือ กิจกรรมสร้างเสริมวินัยเกี่ยวกับความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเครื่องแต่งกาย การ เดินแถวไป-กลับโรงเรียน การโดยสารรถประจำทาง และการปฏิบัติตามกฎจราจร ลักษณะ ของแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ และแบบเติมคำ จำนวน 32 ข้อ ตรวจสอบความ ตรงตามเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ผลการศึกษาพบว่าวินัยที่พึงปรารถนา และ ควรปลูกฝังให้เด็กนั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้ คือ

1. การเสียสละเพื่อหลักมนุษยธรรม เช่น ความเป็นอิสระภาพ ยุติธรรมและ เสมอภาค
2. การยอมรับนับถือศักดิ์และสิทธิ์ของทุกคน
3. การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ความเป็นผู้นำ และสามารถทำงานร่วมกับหมู่คณะได้
5. มีจุดมุ่งหมายเป็นของตนเอง

วิวัฒน์ มูลสถาน (2523) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู และควมมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2521 ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามควมมีวินัยในตนเอง โดยสรุปว่าบุคคลที่มีวินัยในตนเอง ควรมีลักษณะและพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. เชื้อมั่นในตนเอง
3. มีความรู้สึกรับผิดชอบ
4. หนักงวลาใจ
5. มีความตั้งใจจริง
6. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
7. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ
8. มีเหตุผล
9. กล่าวคิด กล่าวพูด กล่าวทำ
10. เคารพในสิทธิของผู้อื่น
11. ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม
12. มีความอดทน
13. มีความเชื่ออำนาจภายในตน
14. มีลักษณะมุ่งอนาคต

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางจิตวิทยาและผู้ทรงคุณวุฒิ ในการวิจัยทางพฤติกรรมพิจารณาความตรงแบบ Face validity หาค่าอำนาจจำแนก เป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 27 % จากคะแนนสูงสุดและต่ำสุด วิเคราะห์ โดยใช้ t-test ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยแต่ละข้อของสองกลุ่ม ได้จำนวน 23 ข้อ และหาค่าความเที่ยงแบบแอลฟา ของครอนบัค ได้เท่ากับ 0.8189 หากความตรงตามเกณฑ์โดยน้า แบบสอบถามที่สร้างขึ้นและแบบสอบถามควมมีวินัยแห่งตนของ กรุณา กิจขยัน ไปทดสอบกับ นักเรียนกลุ่มเดียวกัน ได้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแบบสอบถามทั้งสองฉบับเท่ากับ 0.4386 มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

วิวัฒน์ อัสวาณิชย์ (2523) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และ มัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของรัฐสังกัดกรมสามัญกระทรวงศึกษาธิการ และกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยชนิดหนึ่งคือ แบบทดสอบวินัยในตนเองซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และตรวจสอบคุณภาพโดยการหาค่าความเที่ยงด้วยวิธีแบ่งครึ่ง (Split-half reliability) ใช้สูตรของสเปียร์แมน บราวน์ (Spearman-Brown) ได้ค่าความเที่ยงของแบบทดสอบครึ่งฉบับเท่ากับ .7336 และหาค่าความเที่ยงทั้งฉบับ ได้เท่ากับ .8413 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อหาโดยใช้เทคนิค 27 % เลือกข้อที่ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.2-0.8 ได้จำนวน 30 ข้อ และในการสร้างเครื่องมือนี้ สรุปว่าบุคคลที่มีวินัยในตนเอง จะมีพฤติกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นผู้นำ
2. ความรับผิดชอบ
3. ความอดทน
4. ความไม่กังวล
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง
6. ความเห็นใจ ไม่เกรงใจโดยปราศจากเหตุผล
7. ความตั้งใจ
8. ความรู้สึกรับผิดชอบ
9. ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง

พัฒนา สุปุณฺณสันธิ์ (2526) ได้ศึกษาถึงการทำผิดวินัยและสาเหตุของการทำผิดวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยใช้เครื่องมือซึ่งสร้างขึ้นเอง และหาความตรงตามเนื้อหาโดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เป็นผู้ตรวจสอบ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงทำความคิดทางวินัยแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 และพบว่าพฤติกรรมการทำผิดวินัยของนักเรียนมี 4 หมวด คือ ทางด้านความประพฤติ ทางด้านการแต่งกาย ด้านการเรียน และทางด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน

ในหมวดความประพฤติ การทำผิดวินัยของนักเรียนโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และน้อย การทำผิดวินัยที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ได้แก่ การพูดจาหยาบค้าย และการทำผิดวินัยที่อยู่ในเกณฑ์น้อย ได้แก่ หยิบของเพื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ใช้วาจาข่มขู่เพื่อน ล้อเลียนชื่อบิดามารดาของเพื่อน พุดปดกับครู เดินรับประทานขนมตามท้องถนน แสดงมารยาทไม่สุภาพเรียบร้อยกับเพื่อน แอบกินขนมในห้องเรียน ชกต้อยทะเลาะวิวาทกับเพื่อนและทิ้งขยะไม่เป็นที่

ในหมวดการแต่งกาย การทำผิดวินัยอยู่ในเกณฑ์น้อย ซึ่งได้แก่การแต่งตัวไม่เรียบร้อย ไร้ผมยาวเกินกำหนด

ในหมวดการเรียน การทำผิดวินัยอยู่ในเกณฑ์น้อย ได้แก่ สิมทาการบ้าน สิมอุปรณ์ การเรียนมาโรงเรียน เอางานอื่นมาทำขณะครูกำลังสอน ลอกการบ้านเพื่อน เอาหนังสือการ์ตูนมาอ่านขณะที่ครูสอน แกล้งหรือแหย่เพื่อนขณะที่ครูสอน ไม่สนใจเรียนในบางวิชาที่ไม่ชอบ ทาตลกในเวลาเรียน ไม่ตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมายให้ ไม่ปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย ทำงานไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนด พุดสอตแทรกในขณะครูสอน ไม่ส่งงานที่ได้รับมอบหมาย สิมทาการบ้านไม่ส่งงานตามกำหนด และเคาะโต๊ะหรือกระที่บเท้าในเวลาเรียน

วิทยาลัย อีรธรรมากร (2528) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพในการแก้ปัญหากระเปียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกพฤติกรรมผิดระเบียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์ (วันครู 2500) จำนวน 4 คน เกี่ยวกับปัญหาผิดระเบียบวินัยในชั้นเรียนว่ามีปัญหาอะไรบ้าง จากนั้นผู้วิจัยนำปัญหาเหล่านั้นมาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

ก. พฤติกรรมผิดระเบียบวินัยในชั้นเรียนในช่วงเวลาเรียน ได้แก่พฤติกรรมต่อไปนี้

1. คู้กันในขณะที่ครูสอนหรือใช้ทำงาน
2. เหม่อมองที่อื่นในขณะที่ครูสอนหรือใช้ทำงาน
3. เล่นกันในขณะที่ครูสอนหรือใช้ทำงาน
4. ทำงานอื่นในขณะที่ครูสอนหรือใช้ทำงาน
5. หันหน้าหันหลังในขณะที่ครูสอนหรือใช้ทำงาน
6. รบกวนคนอื่นในขณะที่ครูสอนหรือใช้ทำงาน

7. ลุกเดินจากที่ในขณะที่ครูสอนหรือใช้ทำงาน
 8. นอนหลับในห้องเรียนในชั่วโมงเรียน
- ข. พฤติกรรมผิดระเบียบวินัยในชั้นเรียนโดยทั่วไปได้แก่พฤติกรรม
1. แต่งกายไม่เรียบร้อย
 2. เข้าแถวไม่เป็นระเบียบ
 3. ไม่ดูแลความสะอาดร่างกาย
 4. หยุดเรียนโดยไม่ส่งใบลา
 5. ไม่ทำการบ้าน
 6. ทะเลาะวิวาท
 7. มาโรงเรียนสาย
 8. ไม่ทำเวร

การหาค่าการสังเกตตรงกันของการบันทึกพฤติกรรมการผิดระเบียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนจากผู้สังเกต 2 คน คือครูประจำชั้น และหัวหน้าชั้น หาจากการคำนวณตามวิธีการของพิงคตัน (Pinkston) โดยมีค่าการสังเกตตรงกันจะต้องไม่ต่ำกว่า 80 % ทุกครั้ง ซึ่งผลการทดลอง ได้ค่าการสังเกตตรงกันของพฤติกรรมผิดระเบียบวินัยในชั้นเรียนในชั่วโมงเรียน หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 90.21 และค่าการสังเกตตรงกันของพฤติกรรมผิดระเบียบวินัยในชั้นเรียนโดยทั่วไป หลังการทดลองได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 93.65

บุญยงค์ นิสภาวิชัย (2525) ได้ศึกษาการทดลองสอนความมีระเบียบวินัยแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ผู้วิจัยนำแบบทดสอบไปทดลองกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 188 คน โดยได้จำกัดขอบข่ายพฤติกรรม การแสดงความมีระเบียบวินัยไว้ดังนี้

1. ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ได้แก่
 - 1.1 แต่งกายสะอาด เรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน
 - 1.2 เชื่อฟังคำสั่งและปฏิบัติตามหน้าที่ที่ครูอาจารย์มอบหมายให้
 - 1.3 เชื่อฟังคำสั่งตลอดจนประกาศและคำสั่งของโรงเรียน
 - 1.4 ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของโรงเรียน

- 1.5 รักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน
2. ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของสังคม ได้แก่
 - 2.1 ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร
 - 2.2 รักษาสาธารณสมบัติ
 - 2.3 ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของสถานที่ต่างๆ
 - 2.4 เคารพสิทธิของผู้อื่นและละเว้นการใช้อิทธิพล
 - 2.5 ปฏิบัติตามระเบียบประเพณีอันดีงาม

คุณภาพของเครื่องมือตรวจสอบการทำความสะอาดที่ยัง โดยใช้สูตรแอลฟา ของ ครอนบัค ได้เท่ากับ 0.779 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้เทคนิค 25 % แบ่งกลุ่มโดยคัดผู้ที่ได้คะแนนสูงเป็นกลุ่มสูงและผู้ที่ได้คะแนนต่ำเป็นกลุ่มต่ำ และนำคะแนนทั้งสองกลุ่มมาวิเคราะห์โดยใช้ t-test แล้วเลือกข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 2 ขึ้นไป ได้แบบทดสอบทั้งหมด 40 ข้อ

นอกจากข้อค้นพบต่าง ๆ ในงานวิจัยเกี่ยวกับระเบียบวินัยดังกล่าวแล้ว ยังพบว่า ในคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการที่ สวช.271/2526 ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2526 ได้ระบุถึง แนวการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมและวินัยแห่งชาติ ได้กำหนดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและวินัยที่ควรดำเนินการดังนี้

1. กิจกรรมประเภทที่เห็นผลชัดเจนในระยะสั้น ได้แก่ การแต่งกายให้สะอาด ถูกต้องตามระเบียบ และการไว้ทรงผมให้เหมาะสมกับสภาพการเป็นนักเรียน นักศึกษา
2. กิจกรรมประเภทที่ปรากฏเป็นพฤติกรรมถาวร อันได้แก่
 - 2.1 การรักษาความสะอาดสถานที่ราชการ บ้านเรือน ที่อยู่อาศัยและสาธารณสถาน เช่น ทิ้งขยะลงในที่เก็บขยะ พัฒนาสาธารณสถาน โดยอาจจัดเป็นกิจกรรม ลูกเสือ อนุชาต เนตรนารี เป็นบางครั้งหรือในโอกาสเทศกาลต่างๆ
 - 2.2 การตรงต่อเวลา เช่น ไป-กลับโรงเรียนตรงเวลา ทำงานในหน้าที่เสร็จตามกำหนด ตรงต่อเวลาเมื่อมีการนัดหมาย
 - 2.3 การเคารพกฎจราจร เช่น มีมารยาทในการใช้รถใช้ถนน ปฏิบัติตามสัญญาณไฟจราจร ข้ามถนนตรงทางม้าลายหรือใช้สะพานลอย ไม่โทษประตูลูกตุ้มโดยสารถูกกล่าวคำขอบคุณพนักงานขับรถโดยสาร

2.4 การเคารพธงชาติ โดยแสดงความเคารพธงชาติตามเวลาที่ทางราชการกำหนด โดยเข้าใจความหมาย และความสำคัญของธงชาติ

2.5 กิจกรรมเกี่ยวกับการประหยัดและออม เช่น มีการฝากเงินออมทรัพย์ การไม่ใช้เครื่องประดับฟุ่มเฟือย ไม่เสพสุรา ยาเสพติด หรือบุหรี่

2.6 การรู้จักใช้สิทธิ และละเว้นการใช้สิทธิ ตลอดจนป้องกันการละเมิดสิทธิ เช่น การใช้บริการหรือรับบริการตามลำดับก่อนหลัง การเข้าแถวเรียงลำดับในการซื้ออาหารหรือก่อนขึ้นรถโดยสารประจำทาง

2.7 การรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อม โดยให้สถานศึกษา ครู นักเรียน ถือเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติเช่น ต้นไม้ สวนหย่อม ตู้โทรศัพท์ ในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา นั้น ๆ และให้แจ้งเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ เมื่อเห็นสาธารณสมบัติเกิดความเสียหายหรือถูกทำลาย

จะเห็นได้ว่า ความมีระเบียบวินัยเป็นคุณลักษณะที่สำคัญคุณลักษณะหนึ่งที่มีผู้สนใจศึกษามานานแล้ว ส่วนใหญ่เป็นการสร้างเครื่องมือขึ้นใช้วัดพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยเอง โดยกำหนดคุณลักษณะพฤติกรรมที่เป็นองค์ประกอบของความมีระเบียบวินัยหลาย ๆ ด้านมารวมกันเป็นตัวชี้วัดพฤติกรรมซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้มากที่สุด ผู้วิจัยจึงใช้แนวทางเช่นเดียวกันนี้ในการสร้างเครื่องมือและดำเนินการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยสนใจ

